

grafier, der allerede foreligger trykt. Når dette er sagt, skal der alligevel rettes en tak til såvel forlag, der herved afhjælper et stærkt følt savn som til redaktør, der dristigt har givet sig i kast med en særdeles problemsfyldt udgivelse.

Henrik Fode

Danmarks Kirker. Århus Amt. 3. bd,
Ved Vibeke Michelsen og Kjeld de
Fine Licht. (G. E. Gads Forlag,
1976 [-1979]. 288 s.

Bindet behandler Frue kirke i Århus, der på mange måder er mere interessant end domkirken, fordi den gemmer betydelige rester af byens ældste kirke, hvis man kan se bort fra den Trefoldigheds kirke, der kun er omtalt i Roskildekrøniken. Den ældste kirke er opført i sidste trediedel af det 11. århundrede, og af den er bevaret den genopbyggede krypt og dele af nordre mur af skibet, og det er ikke usandsynligt, at den har haft et vesttårn. Den blev stiftets domkirke og var indviet til Sct. Nicolaus, og med god grund formodes det, at dens forbillede er fra Rhin-egnene. Desværre er der endnu mange uløste spørgsmål omkring den, da C. G. Schultz døde, inden han kunne give en redegørelse for sine iagttagelser ved udgravningen.

Med opførelsen af den nuværende domkirke blev Sct. Nicolai kirke overflødig og blev overladt til dominikanerne, i hvis kloster den indgik som den sydlige fløj. Den blev grundig ombygget, først med et nyt kor i sidste halvdel af det 13. århundrede, senere med et nyt skib, der siden blev forsynet med et sideskib på sydsiden, og endelig rejstes et tårn ved østgavlen, som efter reformationen blev forhøjet.

Både Frue kirke og domkirken er skildret af K. de Fine Licht og Vibeke

Michelsen, og der er en vis sammenhæng i udstyret af de to kirker. Da domkirken ved middelalderens slutning havde fået sin nye altertavle, måtte også dominikanerne have deres, der kom fra tidens bedste værksted, Claus Bergs, og selv om den ikke kan dateres til et bestemt år, er det sikkert, at den må være opstillet engang i 1520'erne; formodentlig på en tid, da den reformatoriske bevægelse allerede var i gang andre steder, og den står derfor som et vidnesbyrd om, at byen stod uden for tidens bevægelser. Den gamle tro levede i Århus, og først 1529 opgav sortebrødrene deres kloster. Nutiden må være taknemmelig for, at de nåede at få altertavlen frem, og at den lutherske kirke beholdt den. Derimod skiftede kirken navn ved reformationen og kom til at hedde Frue kirke, men det er ikke lykkedes at give en tilfredsstillende forklaring på denne ændring. Endnu 1541 kaldes kirken med sit gamle navn. Den blev nu borgerskabets kirke, og da domkirken 1588 fik sin enestående prædikestol, måtte også Frue kirke have en ny. Den kom 10 år senere, men kan ikke måle sig med domkirkens i kvalitet. I stedet for sidealtre blev kirken fyldt med epitafier, der sammen med gravstenene giver et meget velkomment bidrag til personalhistorien og kunsthistorien, da mange af mindesmærkerne er udført af lokale folk. De to forfatteres skildring er både arkitekturhistorisk og topografisk af høj værdi.

Man følger med tryghed deres redegørelse, kun kan det bemærkes, at der er en besynderlig usikkerhed i oversættelsen af indskrifterne på latin, men da teksterne også bringes, hvor de anvender dette sprog, bliver det ikke af betydning. Som kirken nu står med rester af den bygning, der går tilbage til den tid, da Danmark fik sin inddeling i stifter, dernæst med den senere ombyg-

ning og endelig de lutherske tilføjelser i udstyret, er den et udtryk for kirkelivet gennem tiderne.

Helge Søgaard

Karsten Christensen: *Om overleveringen af Sven Aggesens værker* (Skrifter udgivet af Det historiske Institut ved Københavns Universitet – bind X, 1978). 91 s.

Middelalderens historiske litteratur hviler på et skrøbeligt grundlag i sin overlevering. Hvis ikke Christiern Pedersen ved et beundringsværdigt arbejde havde kunnet udsende sin Saxo-udgave 1514, ville man kun kunne have anet dette værks betydning gennem nogle få fragmenter og det kompendium, der hører sammen med Jyske krønike. På samme måde med Sven Aggesens værker, som sammen med Saxos arbejde står som et bevis for den renaissance i historien, valdemarstidens kulturopsving fremkaldte. M. Cl. Gertz har ment, at der har været to recensioner af Sven Aggesens historie, hvoraf den ene var en fejlfuld afskrift af Lyschander fra ca. 1570, den anden tekst, der vist i slutningen af det 13. århundrede er blevet omarbejdet. Den skal være brændt 1728, da så meget andet historisk materiale blev ødelagt, men var heldigvis blevet udgivet af St. Stephanus 1642. Gertz udgav begge tekster efter at have foretaget en skarpsindig restitution af den første.

Nu har Karsten Christensen gennem en meget energisk gennemført undersøgelse søgt at vise, at der kun har været et håndskrift af Sven Aggesen, det samme som Stephanus udgav, men at det er ham, der har foretaget de store ændringer, og at det derefter er forsvundet. Det er det samme manuskript, som Gertz har udgivet under signaturen X, og det kan spores hos

Svaning, Peder Hegelund, Krag og Venusin. Så vidt Karsten Christensen, og det ville sprænge rammen for denne omtale af hans dygtige arbejde på at komme til bunds i problemet, hvis de forskellige grunde for og imod hans løsning skulle diskuteres her, men det er værd at fremhæve, at selv en så kynisk udgiver som Gertz ikke har set alle de muligheder, den uklare overlevering åbner, og at en ny generation derfor har ret til at møde med en anden opfattelse. Der kan læres meget af Karsten Christensens undersøgelse.

Helge Søgaard

Diplomatarium Danicum. 1. række, 6. bind, 1224-1237. Ved Niels Skyum-Nielsen. (C. A. Reitzels Boghandel, 1979). 326 s.

Med en sjælden regelmæssighed fremkommer de enkelte bind af diplomatariet, og med det sidste er det nået så vidt, at kun et bind mangler for at have dækket tiden indtil 1366. Det danske Sprog- og Litteraturselskab har megen ære af udgaven, der realiserer, hvad man har arbejdet på siden det 18. århundrede, og enhver benytter må være taknemmelig for arbejdet, de forskellige medvirkende har lagt i det. Efter planen skal diplomatariet bringe alle aktstykker, der fremtræder som diplomer, men om det vil lykkes, er vel usikkert, da der på de mest uventede steder kan skjule sig hidtil ukendte sager. Det kan dog kun dreje sig om få, og det er mere vigtigt, at udgaven har medført, at hele stoffet igen gennemarbejdes. Adskillige nye resultater er dermed vundet.

Et eksempel kan anføres. Hans Olrik har engang opstillet den teori, at to enslydende privilegier for munkene i Clairvaux fra 1230 fra en kong Valdemar var givet af Valdemar Sejr og hans